

"80 procent av värdet är immateriella rättigheter - men staten förväxlar forskare och innovatörer"

Publicerad 2016-04-28 11:49 Dagens Juridik

DEBATT - av Örjan Strandberg, bl a ordförande för Stockholms Innovatörskrets

Immateriella rättigheter i svenska företag

Den 23:e mars lanserade regeringen en satsning på immaterialrätt som stöd för innovation och forskning. Man vill medvetandegöra Svenska företag om att generellt 80 procent av företagets värde utgörs av immaterialrätter - såsom kunskap/kompetens, avtal, affärshemligheter, varumärken.

Och kanske framför allt, patent och designskydd för företagets produkter och tjänster. Emellertid är regeringens och många andras kunskap om hur IP uppstår i företagen högst bristfällig. Som inledningen anger, skall kampanjen utgöra ett stöd för "innovation och forskning".

Liksom innovationsstrategin och Sveriges tillämpade innovationssystem, utgår man åter från att innovation i huvudsak är forskningsresultat omsatta av företag.

Under 12 år har cirka 120 svenska forskare och doktorander i fem olika så kallade forskningskluster - "centers of excellence" - forskat på innovationssystem (Cesis, Ciir, Cind, Circle och Ride). Kostnaden för forskningen har uppgått till uppskattningsvis 250 miljoner kronor, varav finansieringen från Vinnova utgjort 117 miljoner.

Inget av klustren har redovisat några bekräftande resultat eller belägg för det centrala antagandet att innovation huvudsakligen uppstår genom kombinationen universitetföretag.

Inkrementell kontra disruptiv innovation

Visserligen står Sveriges större företag för en ansevärd mängd av årligen inlämnade patentansökningar - då sprungna ur egna FoU-avdelningar. Men dessa patent avser dock i de allra flesta fall så kallad inkrementell innovation, det vill säga vidare utveckling av redan etablerad teknologi, medan radikala/disruptiva/omvälvande innovationer i företagen i hög grad kommer från enskilda individer. Arkitekter av Sveriges industriella utveckling behöver påminna sig att våra allra största exportföretag - ABB, AGA, SKF, Alfa Laval, Tetra Pak mfl - har startat som mikroföretag kring en unik uppfinning. Detsamma gäller utländska företag som Apple, Google mfl.

Det är med andra ord, oerhört viktigt att innovationsstrategierna identifierar innovationers främsta källa, vilken är individuella uppfinnare, anställda i företag eller i egen verksamhet.

Det är med andra ord huvudsakligen från individuella uppfinnare som företagets immateriella tillgångar kommer.

Den Svenska innovationsparadoxen

Det talas ibland om Sveriges innovationsparadox. Den beskriver hur hög investering i innovation (3 procent av Sveriges BNP) ändå ger lågt utfall i form av omsatta produkter, metoder och tjänster.

Den här paradoxen skulle kunna förklaras med att hög investering i forskning primärt kommer att resultera i mer forskning. Inte automatiskt innovation.

Forskning producerar kunskap. Kunskap är i sin tur en förutsättning för innovation men forskaren är primärt kunskapsproducenten - inte produktutvecklare. Statistiskt och historiskt är denna person uppfinnaren.

Sveriges låga innovations-output skulle alltså helt enkelt kunna förklaras av att beslutsfattarna förväxlar 'innovatör' med 'forskare'. Det låter inte klokt, men läs vidare.

Uppfinnare inte omfattade i innovationsstrategin

Som nuvarande och tidigare styrelseledamot i ett antal branschorganisationer i Sveriges musikindustri (STIM, SAMI - Sveriges Artisters & Musikers Intresseorganisation, SKAP - Sveriges kompositörer och textförfattare, SMK - Sveriges MediaKompositörer, EMS - ElektronMusikStiftelsen, SweMic - Swedish Music Information Center mfl), är jag van vid att musikexportråd, musikindustrikonferenser, branschseminarier mm, liksom kommunikation med regeringsdepartement alltid omfattar representation av de som skapar musiken; kompositörerna, tonsättarna, arrangörerna och textförfattarna.

Det ter sig därför för mig oerhört märkligt, att vare sig Sveriges innovationsriksdag, Sveriges innovationsråd eller de facto Sveriges innovationsstrategi, omfattar representation för innovationsskaparna: innovatörerna/uppfinnarna. Deras plats intas istället av forskningsinstitutionerna, universiteten och högskolorna.

Akademins förklaring till detta är att "innovation uppstår i kunskapsintensiva miljöer", vilket uppenbarligen har lett till slutsatsen att forskare är kreatörer, skapare och uppfinnare.

I den hedervärda ambitionen att finna ett sätt att åstadkomma en 'industriell'/systematiserad kontinuerlig innovation, lanserades i slutet av 80-talet idén 'innovationssystem' av Christopher Freeman vid Sussex University. Hypotesen är att kunskapsmiljön/universitetet kombinerat med omsättarmiljön/företaget, finansierat av staten, genererar innovation, det vill säga produkt- och teknikutveckling, nya uppfinningar samt industriell och samhällelig problemlösning.

Stanford University lanserade samma tes runt 1995 under namnet Triple Helix.

Alltfler studier och fakta motsäger detta, men önskedrömmen om systematiserad, autogenererad innovation är allt för stark för att beslutsfattare hittills velat analysera de allt tätare indikationerna på att idén är just bara en teoretisk önskedröm, utan verklighetsstöd.

En studie från år 2014 - "Var skapades Sveriges 100 främsta innovationer?" av innovationsforskaren Christian Sandström - visar att 90 procent av studiens innovationer, oräknat medicinsk d:o, inte kommer från vare sig forskningsinstitutioner eller universitet/högskolor. Det är dessutom en marginell andel av de banbrytande innovationerna som stammar ur storföretag, även om många av dem - till följd av den unika uppfinningen - sedermera vuxit till multinationella företag.

Internationella studier visar att andelen aktiva patent från akademi utgör endast cirka fem procent.

Innovation Union Scoreboard visade att Sverige mellan 2006-2013 tappade sitt försprång inom innovation gentemot EUs övriga länder, från 148 procent till 135 procent trots Alliansens lanserade innovationsstrategi 2012.

Vi har enligt annan statistisk mätning lägst innovativ tillväxt av alla EU:s länder (plats 27).

Enligt World Economic Forums Competitiveness Report har Sverige tappat från plats två till, numera, plats 10 i konkurrenskraft. IMD redovisar samma placering för Sverige.

Innovationsminister Damberg uttrycker i en [intervju](#) (<http://www.forskningssverige.nu/forskning/regeringen-vill-satsa-mer-pa-forskning>): "... man [kan] inte bestämma var någonstans innovation upp står och man kan inte heller bestämma inom vilka områden innovation uppstår."

Statens finansiering av innovation

Av statens FoU-budget om SEK 33,1 miljarder 2015, allokerades 16,6 miljarder direkt till universitet och högskolor, samt ytterligare 9,9 miljarder till forskningsfinansierande institutioner såsom Vinnova, Vetenskapsrådet, Formas etc. De statliga medel som finns tillgängliga för innovatörer utanför akademika är SEK 208 miljoner eller 7,8 promille av det belopp som avsatts för att förhoppningsvis generera innovation ur forskningsresultat, enligt innovationssystemens 'formel'.

Någonting stämmer inte här... Om man nu - enligt innovationsministern - inte kan bestämma innovationers ursprung, hur kan då staten, trots det, besluta att ändå fördela årliga 26,5 miljarder med 99,2% till akademika, mot endast åtta promille till fristående innovatörer/uppfinnare?

Allt tyder dessvärre på att staten olyckligtvis har förväxlat 'forskare' med 'innovatör'. Om Sverige reallokerade sitt FoU-stöd till att också omfatta Sveriges innovatörer och uppfinnare, främst utanför akademien (där de bevisligen huvudsakligen finns) skulle Sverige högst sannolikt vända sin negativa kräftgång för såväl innovativ tillväxt som internationell konkurrenskraft.

Det är väl ingen som har undgått att det "svenska musikundret" har bas i kreatörerna - inte i akademi och lärosäten?

Örjan Strandberg
Ordförande för Stockholms Innovatörskrets,
Ledamot i Stims fördelningskommitté,
Styrelseledamot i Sami – Sveriges artisters och musikers intresseorganisation,
Utbildare SAE Institute, Stockholm

red@dagensjuridik.se
(<mailto:red@dagensjuridik.se>)